

Brandner, Aleš

Nedožitě devadesáté narozeniny profesora Romana Mrázka

Opera Slavica. 2011, vol. 21, iss. 4, pp. 48-49

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117450>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

* ZPRÁVY — KRONIKA*

Nedožitě devadesáté narozeniny profesora Romana Mrázka

Dne 21. listopadu 2011 jsme vzpomněli 90 let od narození významného představitele české rusistiky a slavistiky, profesora Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně PhDr. *Romana Mrázka*, CSc. Narodil se v Letovicích na Blanensku. Po maturitě na gymnáziu v roce 1939 se zapsal na brněnskou univerzitu. V důsledku uzavření vysokých škol v období okupace ukončil studium ruštiny a dějepisu na Filozofické fakultě až v roce 1947. Po ukončení studia působil několik roků jako gymnaziální profesor (1948–1952), krátce jako lektor ruštiny na Janáčkově akademii múzických umění v Brně (1952–1954) a od roku 1954 až do svého odchodu do důchodu v roce 1989 na brněnské Filozofické fakultě na tehdejší katedře ruského jazyka (od r. 1954 jako odborný asistent, od r. 1962 jako docent, od r. 1968 jako profesor). Zemřel 17. listopadu 1989.

Jako mimořádně talentovaný žák význačných brněnských jazykovědců F. Trávníčka, V. Machka a historika J. Macúrka rozvíjel plodné poznatky, jichž se mu dostalo v přednáškách a seminářích. Během svého více než třicetiletého působení na brněnské univerzitě se nesmazatelně zapsal do její historie jako čelný představitel oboru.

Mrázek byl vědecky činný v oboru ruské a slovanské srovnávací syntaxe. Příležitostně zasahoval do morfologie a stylistiky. Své výzkumy založil zprvu na konfrontačním studiu současného jazykového systému ruštiny a češtiny, později přešel na široce srovnávací popis skladby slovanské věty. Východiskem jeho badatelských zájmů byly jednočlenné věty slovesné. Nato navazovalo studium jednočlenných vět infinitivních, vět se všeobecným a neurčitým podmětem. Zkoumal též syntax pádů substantiv, především instrumentálu. Výsledkem jeho několikaletého badatelského úsilí byla monografie *Sintaksis ruského tvoritel' nogo* (Brno 1964) se srovnávacími pohledy. Soustředil se i na některé další problémy gramatické stavby ruské věty, jmenovitě na skladbu číselných výrazů a zvláštnosti ve struktuře věty v hovorové mluvě. Později se do centra jeho badatelské pozornosti dostala modální a emocionální stránka ruské a slovanské věty a vyjadřování hodnotících postojů mluvčího. Jeho porovnávací studium zahrnuje postupně sféru všech slovanských jazyků. Plodem široce pojetého syntetického popisu slovanské věty je monografie *Sravnitel'nyj sintaksis slavjanskich literaturnych jazykov*. Její první díl *Ischodnyje struktury prostogo predloženiya* vyšel po autorově smrti na jaře roku 1990. Zamýšlený druhý díl, který měl být věnován problematice souvětí ve slovanských jazycích, zůstal nerealizován.

Výsledky svých výzkumů syntaxe současné ruštiny v porovnání se současnou češtinou vložil zčásti do několika kolektivních publikací, a to především do *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy II. Skladba* (SPN, Praha 1960, 1979³) a do *Školní mluvnice ruského jazyka* (SPN, Praha 1981¹¹), v nichž se jako spoluautor podílel podstatnou měrou při jejich zpracování.

Mrázkovy badatelské záměry se upíraly i směrem do minulosti. Intenzivně se zajímal o problematiku historického vývoje ruštiny. Výsledkem jeho snažení se stalo ruský psané skriptum, sestavené ve spolupráci s docentkou Běloruské státní univerzity v Minsku G. V. Popovovou, *Historický vývoj ruštiny*, které pro velký zájem se dočkalo tří vydání (SPN, Praha 1982, 1984, 1988). Na rozdíl od publikací vydaných v bývalém Sovětském svazu, popisujících vývoj ruštiny jako mateřského jazyka velmi široce a podrobně, autor vybral především ty jevy, které jsou důležité pro českého uživatele. Kromě toho uváděná fakta jsou v něm vyloučena v konfrontačním rusko-českém pohledu. V roce 1983 se této publikaci dostalo ocenění od rektora brněnské univerzity jako nejlepší skriptum roku. Jako vedoucí autorského kolektivu (členové: Z. Trösterová z Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem a K. V. Gorškovová z Moskevské státní univerzity) připravoval k vydání knižní publikaci z historického vývoje ruštiny, která se měla stát u nás celostátně platnou vysokouškolskou učebnicí. Na jaře v roce 1989 byla odevzdána do tisku, ale v důsledku politických událostí a následného zrušení Státního pedagogického nakladatelství zůstala jen v rukopise.

Z Mrázkových zásluh o rusistiku a slavistiku jmenujme také péči, kterou věnoval školení dorostu – aspirantů, dokorandů, diplomantů, dále jeho výrazný podíl na organizování čtyř brněnských mezinárodních syntaktických symposií (1961, 1966, 1971, 1976), která získala široký ohlas u nás i v zahraničí, a konečně zásluhu o vybudování a vedení obširné bibliografické kartotéky jazykovědných slaviv na katedře, doplňované jeho péčí a posléze péčí jeho následovníků již více než půl století. Byl členem Jazykovědného sdružení ČSAV (několik let působil ve funkci místopředsedy brněnské pobočky), České asociace rusistů, Societas Linguistica Europea a Societé linguistique de Paris, dále členem širšího kruhu redakční rady čas. Československá rusistika a členem redakční rady Spisů Filozofické fakulty v Brně.

Rozsáhlou publikační, pedagogickou a organizační činností, přednáškovými a studijními pobyty v zahraničí i mnoha pracovními kontakty s našimi i zahraničními lingvisty si prof. R. Mrázek získal známost v nejširších slavistických kruzích. Svým vědeckým dílem se vepsal do dějin české a světové rusistiky a slavistiky jako výrazná osobnost.

Aleš Brandner

PhDr. Jana Ruferová, Ph.D., jubilující

Uprostřed letního pracovního poločasu oslavila své významné životní jubileum **PhDr. Jana Ruferová, Ph.D.**, (* 17. 7. 1941), která rozhodující část své životní i profesní dráhy spojila s městem Hradec Králové a s vývojem i odborným renomé rusistických a slavistických studií na tamní Pedagogické fakultě (dříve samostatné, nyní součásti Univerzity Hradec Králové). Po dosažení určité věkové hranice míváme zpravidla spontánní sklony k retrospektivním bilancujícím úvahám, jimiž se snažíme nejen symbolicky rekapitulovat předcházející osobní i profesní dráhu, ale i dopídit se poznání toho, jakou stopu tato dráha zanechala ve společenském i pracovním kontextu, v němž byla ukotvena. Tento záměr se stal i leitmotivem mého stručného medailonu.

Kolegyně PhDr. Jana Ruferová, Ph.D., která se v Hradci Králové narodila a absolvovala tam i střední školu, se do východočeské metropole vrátila v roce 1968 – po studiích